

Effect of nitrogen to phosphorus ratio on growth rate and biomass production in microalgae *Chlorella vulgaris*

Rahmati, R.^{1*}, Safari, R.¹, Farabi, S.M.V.¹

1- Agricultural Research, Education and Extension Organization, Iranian Fisheries Science Research Institute
Caspian Sea Ecology Research Center, Sari, Iran

Received: 6 June 2024

Accepted: 13 July 2025

Abstract

Introduction: *Chlorella vulgaris* is so useful microalgae that plays a role in the food chain and is used in various fields of food, medicine, aquatic food and biofuel. Considering the importance of this microalgae, its cultivation is of great importance along with economic efficiency.

Materials and Methods: This study was conducted with the aim of increasing the specific growth rate, dry biomass weight of chlorella and total chlorophyll accumulation, in the laboratory environment and standard chlorella cultivation conditions in a completely randomized design with a variable ratio of nitrogen to phosphorus at 4 levels (N/P: 2,6,10 and 28) in 3 replications during 7 days.

Results and Discussion: The results obtained from the calculation of growth rate and performance indices in this test indicated a significant difference between the treatments ($p < 0/05$). The highest average of all three indices was observed in the treatment with a ratio of 28. The target in cultivating a specific microalgae species is to determine the optimal N/P ratio in the culture medium, which is critically important. Increasing this ratio, as tested in studies like the present one, leads to a higher protein percentage and enhanced pigment production.

Conclusion: The results of this study showed that increasing the ratio of nitrogen to phosphorus by 28/1 compared to the lower ratios, in especially economic culture medium had positive effects on growth rate, biomass production and chlorophyll accumulation, which can be used in larger scales.

Keywords: *Chlorella vulgaris*, nitrogen to phosphorus ratio, specific growth rate, dry biomass, Total chlorophyll

* Corresponding Author: rahmati764@gmail.com

"مقاله پژوهشی"

تأثیر نسبت نیتروژن به فسفر بر نرخ رشد و تولید زیست توده در ریز جلبک *Chlorella vulgaris*

رحیمه رحمتی^{۱*}، رضا صفری^۱، سید محمد وحید فارابی^۱

۱- پژوهشکده اکولوژی دریای خزر، مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، ساری، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۴/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۳/۱۷

چکیده

کلرلا ولگاریس (*Chlorella vulgaris*) از ریز جلبک‌های بسیار مفیدی است که در زنجیره غذایی نقش داشته و در زمینه‌های مختلف غذایی، دارویی، غذای آبزیان و سوخت زیستی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به اهمیت این گونه جلبکی، کشت آن با توجه به صرفه اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار است. این مطالعه با هدف افزایش نرخ رشد ویژه، وزن زیست توده خشک و تجمع کلروفیل کل، در محیط آزمایشگاه و شرایط استاندارد کشت کلرلا، در یک طرح کاملاً تصادفی با یک متغیر نسبت نیتروژن به فسفر در ۴ سطح (نسبت‌های N/P: ۲، ۶، ۱۰ و ۲۸) در ۳ تکرار به مدت ۷ روز انجام گرفت. نتایج به دست آمده از محاسبه شاخص‌های نرخ و عملکرد رشد در این آزمون نشان دهنده اختلاف معنی‌دار بین تیمارها بود ($p < 0/05$). بیشترین میانگین هر سه شاخص در تیمار با نسبت ۲۸ مشاهده شد. هدف مورد نظر در کشت یک گونه ریز جلبک، در تعیین نسبت مناسب نیتروژن به فسفر در محیط کشت مصرفی بسیار حائز اهمیت است، زیرا بالا بردن این نسبت البته به صورت آزموده شده نظیر مطالعه حاضر منجر به بالا رفتن درصد پروتئین و تولید رنگدانه می‌گردد. نتایج این مطالعه نشان داد که افزایش نسبت نیتروژن به فسفر به میزان ۲۸/۱ در مقایسه با نسبت‌های کمتر، در محیط کشت‌های به ویژه اقتصادی، اثرات مثبتی بر نرخ رشد، تولید زیست توده و تجمع کلروفیل کل داشت که می‌تواند در مقیاس‌های بیشتر نیز مورد استفاده قرار گیرد.

کلمات کلیدی: *Chlorella vulgaris*، نسبت نیتروژن به فسفر، نرخ رشد ویژه، زیست توده خشک، کلروفیل کل

* عهده‌دار مکاتبات: rahmati764@gmail.com

مقدمه

بیش از حد این مواد می‌تواند بر رشد جلبک موثر باشد (Figueroa-Torres *et al.*, 2021). یکی از مهم‌ترین راه‌های افزایش تولید زیست توده جلبکی، تغییر نسبت ترکیبات محیط کشت است. از آنجایی که غلظت نیترات و فسفات از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده سرعت رشد ریزجلبک‌ها می‌باشد، نسبت بین این دو ترکیب در محیط کشت بسیار مهم است (Chu *et al.*, 2013). تغییر محتوای نیترات و فسفات در محیط کشت منجر به تغییر نرخ نیتروژن به فسفر و تغییر خصوصیات رشد جلبک خواهد شد (Figler *et al.*, 2021). بسیاری از محققان نسبت بهینه نیتروژن به فسفر و میزان تولید زیست توده را در گونه‌های مختلف شناسایی کرده‌اند و نتایج آنها نشان داده است که این نسبت برای هر گونه متفاوت است. Liu و همکاران (۲۰۱۹) نشان دادند که تغییر در ساختار جمعیت جلبک‌ها بیشتر از سایر مواد مغذی تحت تأثیر تغییر نسبت نیتروژن به فسفر است. نسبت نیتروژن به فسفر بیشتر از غلظت مواد مغذی ساختار جمعیت جلبک‌ها را تغییر می‌دهد. دستکاری این نسبت جهت تعیین غلظت و نسبت مناسب آن‌ها می‌تواند به کشت غالب جلبک و نیز تولید صنعتی آن گونه به صورت گسترده در محیط باز کمک کند (Stockenreiter *et al.*, 2016). همچنین می‌توان با استفاده از یک محیط کشت عمومی با حداقل ترکیبات ولی با نسبت بهینه نیتروژن به فسفر از رشد بیشتر جلبک به ویژه جلبک‌های خوش خوراک و کاربردی چون کلرلا بهره برد. این مطالعه با هدف افزایش نرخ رشد و تولید زیست توده کلرلا، تجمع کلروفیل و تعیین نسبت مناسب نیتروژن به فسفر در یک محیط کشت عمومی و اقتصادی با در نظر گرفتن نسبت‌های آزموده در

زیست توده ریز جلبک‌ها که تجمعی از ماکرومولکول‌های فعال زیستی مانند لیپید، پروتئین، کربوهیدرات و رنگدانه می‌باشند، توجه زیادی را از سوی محققان به خود جلب کرده‌اند. زیرا این ماکرومولکول‌ها هم در صنعت و هم در تحقیقات پزشکی مورد استفاده قرار می‌گیرند (Leong *et al.*, 2018). ریزجلبک‌ها در حقیقت راکتورهای زیستی می‌باشند که با ورود مواد مغذی به محیط، متابولیت‌های اولیه و ثانویه تولید می‌کنند (Markou and Nerantzis, 2013). بهترین شرایط مورد نیاز کشت در هر گونه جلبک از طریق تغییرات فیزیکی مانند دوره نور، شدت نور و شیمیایی نیتروژن، شوری و فسفات محیط کشت به صنعت معرفی می‌شود (Akbarnejad *et al.*, 2019). *Chlorella vulgaris* یک سوبه ریز جلبک خوراکی بی‌خطر است که معمولاً به عنوان مکمل غذایی یا ماده خام در بسیاری از محصولات غذایی و همچنین جهت استخراج اسیدهای چرب غیر اشباع یا رنگدانه‌ها، مورد استفاده قرار می‌گیرد (Caporgno *et al.*, 2019)، تولید تجاری ریز جلبک‌ها اغلب پر هزینه است، زیرا به مقادیر قابل توجهی آب و مواد مغذی نیاز دارد. تولید مقرون به صرفه کلرلا هم از نظر تغذیه (انسان، دام، طیور و آبزیان) و هم تولید بیواتانول بسیار حائز اهمیت است (Dragone *et al.*, 2011). کلرلا ولگاریس جهت رشد بهینه به مواد مغذی خاصی از جمله نیتروژن، فسفر و کربن احتیاج دارد. رشد خوب در کشت ریز جلبک‌ها به تعادل مناسب بین مواد غذایی بستگی دارد (Ganjan *et al.*, 2012). رشد متعادل و تامین مواد مغذی در نسبت‌های مناسب می‌تواند چالش برانگیز باشد، به علاوه افزایش یا کاهش

اندازه گیری رشد سلولی

تراکم سلول جلبک با اندازه گیری جذب نوری (OD₇₅₀) با استفاده از اسپکتروفتومتر UV-Vis ارزیابی شد. نتیجه با استفاده از یک منحنی کالیبراسیون، که OD₇₅₀ را به زیست توده مرتبط می کند، به غلظت زیست توده تبدیل شد که فرمول زیر برای این تبدیل به دست آمد و استفاده شد:

$$\text{Biomass (g.l}^{-1}\text{)} = 0.0703 \times \text{OD}_{750} + 0.0013$$

اندازه گیری ضریب رشد ویژه

ضریب رشد ویژه با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد (Stein, 1973):

$$\text{SGR (d}^{-1}\text{)} = (\text{Ln } B_n - \text{Ln } B_0) / (T_n - T_0)$$

B_n زیست توده جلبکی در روز n، B₀ زیست توده جلبکی در ابتدای کشت، T_n-T₀ مدت زمان کشت جلبک

اندازه گیری کلروفیل کل (کلروفیل a و b)

۵۰ میلی لیتر از نمونه با استفاده از فیلتر Blue Whatman (DP 150) فیلتر شد و نمونه توزین شد. ۵۰ میلی لیتر استون ۱۰۰٪ به ۱ گرم ماده برای استخراج رنگدانه اضافه شد. سپس نمونه به مدت ۱ دقیقه در دور ۱۰۰۰×g (نیروی گریز از مرکز نسبی) همگن شد و از فیلتر Blue Whatman عبور داده شد. آنگاه به مدت ۱۰ دقیقه در دور ۲۵۰۰×g جذب نوری در طول موج های ۶۶۲ و ۶۴۵ نانومتر اندازه گیری شد. برای محاسبه غلظت رنگدانه از فرمول های زیر استفاده شد:

$$C_a = 11.75 A_{662} - 2.350 A_{645}$$

مطالعات گذشته به صورت آزمایشگاهی بر ریز جلبک *Chlorella vulgaris* انجام شده است تا از نتایج آن در کشت نیمه صنعتی این جلبک نیز بهره گرفته شود.

مواد و روش ها

آماده سازی و کشت جلبک *Chlorella vulgaris*

استوک جلبک کلرلا ولگاریس از فایکولب پژوهشکده اکولوژی دریای خزر ساری تهیه شد. کشت جلبک در ابتدا با استفاده از محیط کشت BB (Stein, 1973) برای تهیه حجم اولیه مورد نیاز و به دنبال آن محیط کشت عمومی (TMRL) با حضور بی کربنات سدیم (۱۵/۰ گرم در لیتر) در ظروف ۲۵۰ میلی لیتری انجام شد. زیست توده اولیه جلبک ۰/۱ گرم در لیتر وزن خشک در تمامی ظروف تیمارها بود. شرایط کشت شامل دما: ۲۳ درجه سانتی گراد، pH=6/8، نور سفید با شدت نور ۳۰۰۰ لوکس و دوره نوری ۱۶:۸ تاریکی: روشنایی بود، تمامی ظروف نیز به طور مداوم هوادهی شد.

طرح آزمایش

این آزمایش در یک طرح کاملاً تصادفی با یک متغیر نسبت نیتروژن به فسفر در ۴ سطح (نسبت های N/P: ۲، ۶، ۱۰ و ۲۸) در ۳ تکرار به مدت ۷ روز انجام گرفت که نسبت ۱۰ با توجه به نوع محیط کشت مصرفی در تیمارها به عنوان تیمار شاهد در نظر گرفته شده است (Magyar et al., 2024; Molazadeh et al., 2019). وزن زیست توده خشک کلرلا در انتهای زمان آزمایش اندازه گیری شد، همچنین غلظت کلروفیل کل نیز در نمونه ها اندازه گیری شد.

$(p < 0/05)$. میانگین وزن زیست توده خشک (میلی گرم در لیتر)، غلظت کلروفیل کل (میلی گرم در لیتر) و نرخ رشد ویژه (در روز) به ترتیب در تیمار با نسبت ۲، $۰/۲۵۷ \pm ۰/۱۲$ و $۳/۹۵ \pm ۰/۱۰$ ، $۴۷۰ \pm ۳۵/۰۷$ با نسبت ۶، $۵۹۴ \pm ۷۸/۵۲$ ، $۵/۶۶ \pm ۰/۱۹$ و $۰/۲۲ \pm ۰/۲۹۶$ ، در تیمار شاهد با نسبت ۱۰، $۶۲۰ \pm ۳۰/۱۹$ ، $۱۰/۱۸ \pm ۶/۰۷$ و $۰/۳۰۴ \pm ۰/۰۰۸$ و در تیمار با نسبت ۲۸، $۱۰/۶۹ \pm ۷۶۸$ ، $۰/۰۶۰ \pm ۶/۹۳$ و $۰/۳۴۰ \pm ۰/۰۰۲$ بود. آزمون تکمیلی توکی در پارامتر کلروفیل کل هر ۴ تیمار را از هم مجزا ساخت ($p < 0/05$) (شکل ۲)، اما در پارامترهای وزن زیست توده خشک و نرخ رشد ویژه اختلاف معنی‌داری میان تیمارهای با نسبت ۶ و ۱۰ نشان نداد ($p > 0/05$) (اشکال ۱ و ۳). آزمون همبستگی پیرسون حاکی از ارتباط قوی و معنی‌دار نسبت نیتروژن به فسفر با هر یک از شاخص‌های وزن زیست توده خشک ($p < 0/01$)، غلظت کلروفیل کل ($p < 0/01$) و نرخ رشد ویژه ($p < 0/01$) بود.

$$C_b = 18.61 A_{645} - 3.960 A_{662}$$

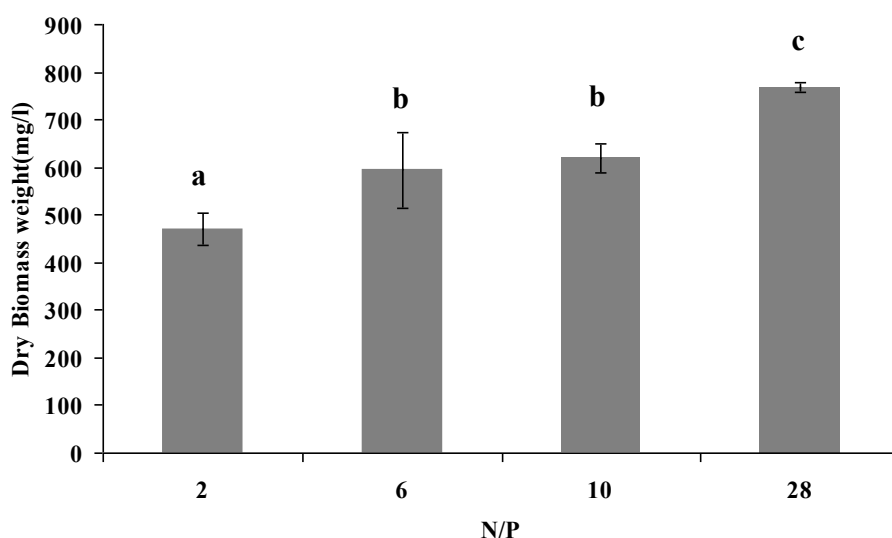
C_a مقدار کلروفیل a و C_b مقدار کلروفیل b در میکروگرم بر گرم وزن جلبک تازه است (Lichtenthaler and Wellbum, 1983).

تجزیه و تحلیل آماری

تجزیه و تحلیل آماری با استفاده از نرم افزار SPSS (Version 18) انجام شد. کلیه داده‌های نرمال به وسیله تجزیه واریانس یک طرفه (ANOVA) و تست تکمیلی Tukey برای مقایسه میانگین‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. همچنین از آزمون همبستگی پیرسون (Pearson) نیز جهت بررسی رابطه نسبت نیتروژن به فسفر با هر یک از شاخص‌ها استفاده شد.

نتایج

نتایج به دست آمده در این مطالعه حاکی از وجود اختلاف معنی‌دار بین تیمارها در همه شاخص‌ها بود

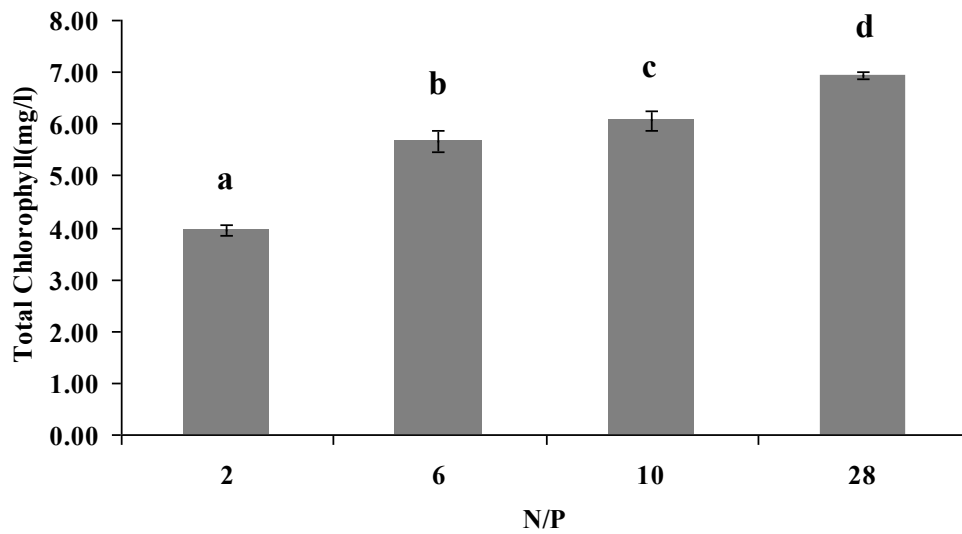

شکل ۱: میانگین وزن زیست توده خشک در تیمارهای مختلف طی دوره کشت

Figure 1: The average dry biomass weight in different treatments during the cultivation period

(حروف انگلیسی متفاوت حاکی از اختلاف معنی‌دار می‌باشد)

(Different English letters indicate a significant difference)

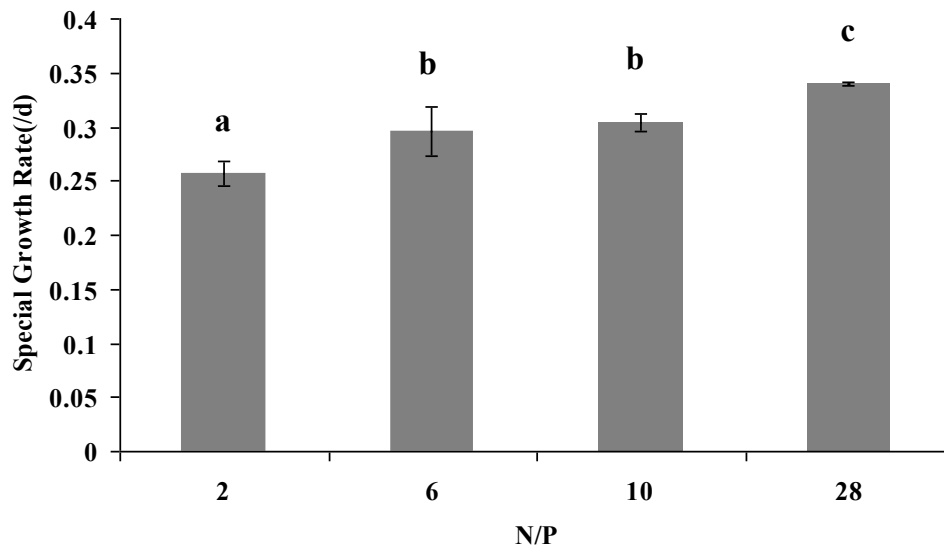

شکل ۲: میانگین غلظت کلروفیل در تیمارهای مختلف طی دوره کشت

Figure 2: The average chlorophyll concentration in different treatments during the cultivation period

(حروف انگلیسی متفاوت حاکی از اختلاف معنی دار می باشد)

(Different English letters indicate a significant difference)

شکل ۳: میانگین نرخ رشد ویژه در تیمارهای مختلف طی دوره کشت

Figure 3: The average specific growth rate in different treatments during the cultivation period

(حروف انگلیسی متفاوت حاکی از اختلاف معنی دار می باشد)

(Different English letters indicate a significant difference)

بحث

مطالعات گذشته نشان داده اند که تغییر در غلظت نیترات در درجه اول و تغییر در فسفات، دوره نوری و سایر مواد مغذی به میزان کمتر منجر به تغییر در رشد و متابولیت های جلبکی می شود (Saha et al., 2013). نیتروژن و فسفر عناصر مغذی اصلی و محدود کننده برای رشد ریزجلبک ها هستند (Li et al., 2022)، زیرا این عناصر درصد بالایی از ترکیبات سلولی را تشکیل می دهند در حالی که سایر عناصر در سطوح پایین تری در این ترکیبات قرار می گیرند (Fried et al., 2003). مواد مغذی به ویژه ترکیبات نیتروژن و فسفر تأثیر زیادی بر رشد و تولید پروتئین و رنگدانه در جلبک ها دارند (Ribeiro et al., 2013). نیتروژن به عنوان یک عنصر حیاتی و جزئی از ماکرومولکول های بیولوژیکی به خصوص پروتئین ها، نقش ضروری در کشت ریز جلبک ها دارد. سنتز پروتئین، کربوهیدرات و چربی در ریز جلبک ها تحت تاثیر غلظت های مختلف نیتروژن قرار می گیرد (Pancha et al., 2014). در مطالعه حاضر افزایش نسبت نیتروژن به فسفر اثر مثبتی بر پارامترهای رشد ریز جلبک کلرلا و لگاریس نشان داد، به گونه ای که تیمار با نسبت (N/P=28) بیشترین نرخ رشد (۰/۳۴)، بیشترین تولید زیست توده خشک (۷۶۸) و بیشترین غلظت کلروفیل کل (۶/۹۳) را داشت. تحقیقات نشان داده است که تغییر در غلظت نیتروژن می تواند بر نرخ رشد ریز جلبک ها تاثیر بگذارد. غلظت مناسب نیتروژن برای رشد بیشتر موجب تولید زیست توده بیشتر نیز خواهد شد. مقدار و کیفیت زیست توده هم بسیار مرتبط با نرخ رشد جلبکی است، لذا نرخ رشد بیشتر (۰/۳۴) مقدار زیست توده را در زمان کوتاه تری افزایش

می دهد (Yaakob et al., 2021). کلروفیل که از ترکیبات فعال زیستی و مهم ریز جلبک ها است (Sarkar et al., 2020)، غنی از نیتروژن و ترکیبات در دسترس زیستی می باشد و به عنوان منبع درون سلولی نیتروژن، در زمان کاهش آن در محیط، برای رشد و تولید زیست توده بیشتر، مورد استفاده قرار می گیرد (Li et al., 2008). افزایش غلظت کلروفیل در نرخ بالاتر نیتروژن به فسفر مربوط به دسترسی بیشتر نیتروژن است، در واقع مقدار کلروفیل کل شاخصی برای نیتروژن در دسترس است. Huang و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند که مقدار کلروفیل آ و ب در کلرلا و لگاریس همراه با افزایش نرخ ازت به فسفر بیشتر می شود که با نتایج به دست آمده در این مطالعه مطابقت دارد (۶/۹۳ در تیمار با نسبت ۲۸). در مطالعه Li و همکاران (۲۰۰۸) مشخص شد که غلظت های بالاتر نیتروژن در محیط کشت منجر به افزایش نرخ تقسیم سلولی و در نتیجه تولید زیست توده بالاتر شد، در مطالعه حاضر نیز افزایش غلظت نیتروژن تاثیر مثبتی بر تولید زیست توده بیشتر داشته است (۷۶۸ در تیمار با نسبت ۲۸). یافته ها نشان داده اند که سطح تلقیح ابتدایی در محیط کشت و نرخ ازت به فسفر، بیشترین تاثیر را بر رشد ریز جلبک در مقایسه با سایر پارامترها دارد (Singh et al., 2023). Yang و همکاران (۲۰۱۱) گزارش کردند که نسبت های خاص ازت به فسفر باعث افزایش نرخ رشد در کلرلا و لگاریس در مقایسه با نسبت های نامتعادل می شود. نسبت نامتعادل N/P منجر به کاهش تدریجی نرخ واقعی فتوسنتز در یک کشت طولانی خواهد شد (Qian et al., 2024). نرخ بهینه ازت به فسفر جهت کشت ریزجلبک کلرلا و لگاریس

محدودیت و کاهش غلظت نیتروژن و فسفر می تواند بر تولید زیست توده و نرخ رشد موثر باشد، غلظت بیش از حد نیتروژن نیز منجر به رشد محدود به دلیل عدم تعادل مواد مغذی و اثر سمی یون آمونیوم، کاهش محتوای کلروفیل و افزایش تجمع کربوهیدرات می شود. همچنین افزایش غلظت فسفر هم بیش از حد آستانه، فعالیت فتوسنتزی را محدود می کند. برهم کنش غلظت نیتروژن و فسفر در محلول های مواد مغذی پیچیده و تاثیر گذار است (Bouwman *et al.*, 2009). نتایج به دست آمده از پژوهش های پیشین و مطالعه حاضر نشان داده است که هدف مورد نظر در کشت یک گونه ریز جلبک، که در این مطالعه کلرلا ولگاریس انتخاب شده است، در تعیین نسبت مناسب نیتروژن به فسفر در محیط کشت مصرفی بسیار حائز اهمیت است، زیرا بالا بردن این نسبت البته به صورت متعادل و آزموده شده نظیر مطالعه حاضر منجر به بالا رفتن درصد پروتئین و تولید رنگدانه می گردد که افزایش زیست توده و غلظت بیشتر کلروفیل در تیمار با نسبت بیشتر گواه آن است، اما طبق برخی مطالعات گذشته نظیر (Saha *et al.*, 2014; Zhu *et al.*, 2013)، نسبت پایین تر نیتروژن به فسفر بر تولید چربی و اسیدهای چرب غیر اشباع موثر خواهد بود، لذا از آنجائیکه این مطالعه به هدف تولید زیست توده بیشتر و استفاده از محیط کشت ارزان تر در ابعاد نیمه صنعتی توجه داشته، نتایج معنی داری از افزایش نسبت نیتروژن به فسفر به میزان ۲۸/۱ به دست آورده است.

نتیجه گیری

نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان داده است که می توان با استفاده از یک محیط کشت عمومی با

بسته به فاکتورهایی نظیر سویه، شرایط رشد و هدف مورد نظر کشت (تولید زیست توده یا تولید چربی) می تواند متفاوت باشد (Liu *et al.*, 2011) که در مطالعه ما با توجه به هدف افزایش تولید زیست توده، افزایش این نسبت در محیط کشت مورد آزمون قرار گرفت. به طور کلی محدودیت ازت و فسفر یا نرخ ازت به فسفر، نسبت به هر یک از آن ها به تنهایی تاثیر بیشتری بر ترکیب بیوشیمیایی ریز جلبک ها دارد (Ross *et al.*, 2018). همراه با ضرورت نیتروژن برای سنتز پروتئین و تشکیل کلروفیل، فسفر نیز در انتقال انرژی شرکت می کند. غلظت فسفات در محیط یکی از عواملی است که میزان رشد و تراکم سلولی ریز جلبک ها را تعیین می کند. فسفر به عنوان یک مولکول سیگنال دهنده عمل کرده و به انتقال انرژی، جذب نیترات و تنفس کمک می کند. همچنین محدودیت فسفر می تواند منجر به تغییر مورفولوژی سلولی و همچنین کاهش تولید زیست توده در کلرلا ولگاریس شود (Smith *et al.*, 2010). در تحقیقات Chu و همکاران (۲۰۱۳)، تولید زیست توده در شرایط کمبود نیتروژن با مقدار کافی منبع فسفر مشابه محیط کشت شاهد بود که نشان دهنده اهمیت نسبت نیتروژن به فسفر در محیط کشت جلبک ها است. در مطالعه حاضر مشاهده شد که تیمار با نسبت ۶ و تیمار شاهد با نسبت ۱۰ تفاوت معنی داری در تولید زیست توده خشک و نرخ رشد ویژه نشان ندادند، Hoa و Nhe (۲۰۲۰) تاثیر ۴ نسبت متفاوت نیتروژن به فسفر را بر رشد و تراکم ۵۲ گونه جلبک آزمایش نمودند و دریافتند که تراکم جلبکی در نسبت ۶:۱ بیشتر از سایر نسبت ها بود. ورود، تبدیل و حذف مواد مغذی در چرخه های ازت و فسفر جهت حفظ تعادل اکولوژیک موثر است. همان گونه که

- 10.1016/j.biortech.2013.01.131
5. Dragone, G., Femandes, B., Abreu, A., Vicente, A. and Teixeira, J., 2011. Nutrient limitation as a strategy for increasing starch accumulation in microalgae. *Applied Energy*, 88(10), pp.3331-3335. DOI: 10.1016/j.apenergy.2011.03.012
 6. Figler, A., Marton, K., B-Beres, V. and Bacsı, I., 2021. Effects of nutrient content and nitrogen to phosphorous ratio on the growth, nutrient removal and desalination properties of the green algae *Coelastrum morus* on a laboratory scale. *Energies*, 14(8), pp.2112. DOI:10.3390/en14082112
 7. Figueroa-Torres, G.M., Pittman, J.K. and Theodoropoulos, C., 2021. Optimization of microalgae cultivation via nutrient-enhanced strategies: the biorefinery paradigm. *Biotechnology for Biofuels*, 14, pp.1-16, DOI: 10.1186/s13068-021-01912-2
 8. Fried, S., Mackie, B. and Nothwehr, E. 2003. Nitrate and phosphate levels positively affect the growth of algae species found in Perry Pond. *Tillers*, 4, pp.21-24.
 9. Ganjian Khenari, A., Shakouri, M., Ghasemnejad, M., Ganjian Khenari, F. and Farabi, S.M.V., 2012. Investigating the effect of sodium bicarbonate on the growth of *Chlorella* microalgae in TMRL culture medium. *Journal of Aquaculture Development*, 6(2), pp.57-65. [In Persian]
 10. Hoa, N.V. and Nhi, D.T., 2020. Determination of an appropriate ratio of N/P for optimization of algal development in fertilizer ponds. *Aquaculture, Aquarium, Conservation and Legislation*, 13, pp.3727-3742.
 11. Huang, Y., Lou, C., Luo, L. and Wang, X.C., 2021. Insight into nitrogen and phosphorus coupling effects on mixotrophic *Chlorella vulgaris* growth under stably controlled nutrient conditions. *Science of the Total Environment*, 752(3), pp.141-147. DOI:10.1016/j.scitotenv.2020.141747
 12. Leong, W.H., Lim, J.W., Lam, M.K.,

حداقل ترکیبات ولی نسبت نیتروژن به فسفر ۲۸/۱، زیست توده بیشتری از ریز جلبک کلرلا و لگاریس با صرف زمان و انرژی کمتر به دست آورد.

سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله از حمایت مالی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور که امکان انجام پژوهش را فراهم آوردند، قدردانی می‌کنند. نویسندگان همچنین از همکاری آقای مجید ابراهیم زاده (دستیار فنی آزمایشگاه) نیز تشکر می‌نمایند.

منابع

1. Akbarnejad, M., Rajabi Eslami, H., Javaheri Baboli, M., Shamsaei Mehrjan, M. and Filizadeh, Y., 2019. Effects of nitrogen deficiency and light intensity on fatty acid composition of *Chaetoceros calcitrans*. *Journal of Aquaculture Development*, 13 (4), pp.1-12. [In Persian]
2. Bouwman, A.F., Beusen, A.H.W. and Billen, G., 2009. Human alteration of the global nitrogen and phosphorus soil balances for the period 1970-2050. *Global Biogeochemical Cycles*, 23(4), GB0A04, DOI: 10.1029/2009GB003576
3. Caporgno, M.P., Haberkorn, I., Bocker, L. and Mathys, A., 2019. Cultivation of *Chlorella protothecoides* under different growth modes and its utilization in oil/water emulsion. *Bioresource Technology*, 288, pp.121476. DOI: 10.1016/j.biortech.2019.121476
4. Chu, F.F., Chu, P.N., Cai, P.J., Li, W.W., Lam, P.K. and Zeng, R.J., 2013. Phosphorus plays an important role in enhance biodiesel productivity of *Chlorella vulgaris* under nitrogen deficiency. *Bioresource Technoogy*, 134, pp.341-346. DOI:

- 31(8), pp.1532-1542. DOI: 10.1016/j.biotechadv.2013.07.011
19. Magyar, T., Nemeth, B., Tamas, J. and Tamas Nagy, P., 2024. Improvement of N and P ratio for enhanced biomass productivity and sustainable cultivation of *Chlorella vulgaris* microalgae. *Heliyon*, 10(1), pp.e23238. DOI:10.1016/j.heliyon.2023.e23238
20. Molazadeh, M., Danesh, S.H., Ahmadzadeh, H. and Pourianfar, H.R., 2019. Influence of CO₂ concentration and N:P ratio on *Chlorella vulgaris*-assisted nutrient bioremediation, CO₂ biofixation and biomass production in a lagoon treatment plant. *Journal of the Taiwan Institute of Chemical Engineers*, 96, pp.114-120. DOI: 10.1016/j.jtice.2019.01.005
21. Pancha, I., Chokshi, K., George, B., Ghosh, T., Paliwal, C., Maurya, R. and Mishra, S., 2014. Nitrogen stress triggered biochemical and morphological changes in the microalgae *Scenedesmus* sp. CCNM1077. *Bioresource Technology*, 156, pp.146-154. DOI: 10.1016/j.biortech.2014.01.025
22. Qian, W., Yang, Y., Chou, S., Ge, S., Li, P., Wang, X., Zhuang, L-L. and Zhang, J., 2024. Effects of N/P ratio on attached microalgae growth and the differentiated metabolism along the depth of biofilm. *Environmental Research*, 240(2), pp.117428. DOI: 10.1016/j.envres.2023.117428
23. Ribeiro, A., Tesima, K., Souza, J. and Yokoya, N., 2013. Effects of nitrogen and phosphorus availabilities on growth, pigment, and protein contents in *Hypnea cervicornis* J. Agardh (Gigartinales, Rhodophyta). *Journal of Applied Phycology*, 25(4), pp.1151-1157. DOI:10.1007/s10811-012-9938-6
24. Ross, M.E., Davis, K., McColl, R., Stanley, M.S., Day, J.G. and Semiao, A.J., 2018. Nitrogen uptake by the macro-algae *Cladophora coelothrix* and *Cladophora parriaudii*: influence on growth, nitrogen preference and biochemical composition. *Algal*
- Uemura, Y., Ho, C.D. and Ho, Y.C., 2018. Co-cultivation of activated sludge and microalgae for the simultaneous enhancements of nitrogen rich wastewater bioremediation and lipid production. *Journal of Taiwan Institute of Chemical Engineers Citation Style*, 87, pp.216-224. DOI: 10.1016/j.jtice.2018.03.038
13. Li, Y., Horsman, M., Wang, B., Wu, N. and Lan, C.Q., 2008. Effects of nitrogen sources on cell growth and lipid accumulation of green algae *Neochloris oleoabundans*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 81(4), pp.629-636. DOI:10.1007/s00253-008-1681-1
14. Li, M., Li, Y., Zhang, Y., Xu, Q., Iqbal, M.S., Xi, Y. and Xiang, X., 2022. The significance of phosphorus in algae growth and the subsequent ecological response of consumers. *Freshwater Biology*, 37(1), pp.57-69. DOI: 10.1080/02705060.2021.2014365
15. Lichtenthaler, H.K. and Wellburn, A.R., 1983. Determination of total carotenoids and chlorophylls a and b of leaf extracts in different solvents. *Biochemical Society Transaction*, 603, pp.591-592. DOI: 10.1042/bst0110591
16. Liu, Y., Li, L. and Jia, R., 2011. The optimum resource ratio (N:P) for the growth of *Microcystis aeruginosa* with abundant nutrients. *Procedia Environmental Sciences*, 10, pp.2134-2140. DOI: 10.1016/j.proenv.2011.09.334
17. Liu, C., Shi, X., Fan, F., Wu, F. and Lei, J., 2019. N:P ratio influences the competition of *Microcystis* with its picophytoplankton counterparts, *Mychonastes* and *Synechococcus*, under nutrient enrichment conditions. *Journal of Freshwater Ecology*, 34(1), pp.445-454. DOI: 10.1080/02705060.2019.1622604
18. Markou, G. and Nerantzis, E., 2013. Microalgae for high value compounds and biofuels production: a review with focus on cultivation under stress conditions. *Biotechnology Advances*,

- and fatty acid production: an overview. *Cells*, 10(2), pp.393. DOI:10.3390/cells10020393
32. Yang, M., Zhang g, J., Xu, X., Hu, Q., Sommerfeld, M. and Chen, Y., 2011. Life-cycle analysis on biodiesel production from microalgae: Water footprint and nutrient balance. *Bioresource Technology*, 102(1), pp.159-165. DOI: 10.1016/j.biortech.2010.07.017.
33. Zhu, S., Huang, W., Xu, J., Wang, Z. and Xu, J., 2014. Metabolic changes of starch and lipid triggered by nitrogen starvation in the microalgae *Chlorella zofingiensis*. *Bioresource Technology*, 152, pp.292-298. DOI: 10.1016/j.biortech.2013.10.092
- Research*, 30, pp.1-10. DOI:10.1016/j.algal.2017.12.005
25. Saha, S.K., McHugh, E., Hayes, J., Moane, S., Walsh, D. and Murray, P., 2013. Effect of various stree-regulatory factors on biomass and lipid production in microalgae *Haematococcus pluvialis*. *Bioresource Technology*, 128, pp.118-124. DOI: 10.1016/j.biortech.2012.10.049
26. Sarkar, S., Manna, M.S., Bhowmick, T.K. and Gaven, K., 2020. Extraction of chlorophylls and carotenoids from dry and wet biomass of isolated *Chlorella thermophila*: Optimization of process parameters and modeling by artificial neural network. *Process Biochemistry*, 96(1), pp.58-72. DOI: 10.1016/j.procbio.2020.05.025
27. Singh, V., Verma, M., Chivate, M.S. and Mishra, V., 2023. Machine learning-based optimization of microalgae biomass production by using wastewater. *Journal of Environmental Chemical Engineering*, 11(6), pp.11387. DOI: 10.1016/j.jece.2023.111387
28. Smith, V.H., Sturm, B.S., deNoyelles, F. and Billings, S.A., 2010. The ecology of algal biodiesel production. *Trends in Ecology and Evolution*, 25(5), pp.428-437. DOI:10.1016/j.tree.2009.11.007
29. Stein, J.R., 1973. Handbook of phycological methods: culture methods and growth measurements. In: Handbook of phycological methods, Cambridge University Press, Cambridge, 448 P.
30. Stockenreiter, M., Haupt, F., Seppala, J., Tamminen, T. and Spilling, K., 2016. Nutrient uptake and lipid yield in diverse microalgal communities grown in wastewater. *Algal Research*, 15, pp.77-82. DOI:10.1016/j.algal.2016.02.013
31. Yaakob, M.A., Mohamed, R.M.S.R., Al-Gheethi, A., Aswathnarayana Gokare, R. and Ambati, R.R., 2021. Influence of nitrogen and phosphorus on microalgal growth, biomass, lipid